

הצבי ודדק

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת דברים תשפ"ב

גליון מס' 72 • שנה ב'

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

שאמר לעיל שאין בכוחו לשאת אותם לבדו ולמה הלך על שלא בקשו ללמוד ממנו, וי"ל כונת דבריו שאילו היו משיבים לו רבינו משה ממי נאה ללמוד לא ממך שנצטערת עליה וכו', אזי היה הי"ת מסייעו ומחזק כוחו לשאת אותם לבדו, אבל מאחר שהסכימו עמו באמרו לא אוכל לבדי וכו' תשש כחו.

ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ. א'נשים לפנינו ויחפרו לנו ר"ת אלו"ל, וכן מתרגם אונקלוס 'ויאללון' לנא ית ארעא. אולי יש כאן רמז דארץ ישראל כלפי חוצה לארץ כמו מעלת חודש אלול לגבי כל שאר חדשי השנה, ובצחות ויאללון ית ארעא כלומר לעשות את ארץ ישראל אלולדיג.

נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ. אמרו בגמ' [סוטה לז:] ויחפרו לנו את הארץ אמר ר' חייא בר אבא מרגלים לא נתכוונו אלא לבושתה של ארץ ישראל, כתיב הכא ויחפרו לנו את הארץ וכתוב התם [ישעיה כד כג] וחפרה הלבנה ובושה החמה וגו'. לכאורה לשון קשה נקט לא נתכוונו אלא לבושתה של א"י, היתכן שכל כונתם של שליחי משה רבינו לא היתה אלא לבייש את א"י אתמהא.

ולחומר הנשוא נראה לבאר, דכל ענין המרגלים צריך ביאור, מה היה חפצם וכי היו סבורים להשאר במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין בו מים כל ימיהם לעולם, אך הענין יבואר עפ"י מ"ש רבינו האריז"ל דמשה רבינו ודור דעה שלו היו בבחינה עליונה ולא היתה ארץ ישראל ראויה להם, כי הם היו בחינת לאה וא"י בחינת רחל, והנה משה בחינת חמה ויהושע בחינת לבנה כמו"ש בגמ' [ב"ב עה:], ומבואר באוצרות חיים [שער האורות זו"ן] וז"ל, ובזה תבין טעם גדול למיתת משה וכל דור המדבר ולא נכנסו לארץ כנען ובניהם דרא אחרא נכנסו, וזה תימה גדול, והנה בזוהר פרשת בראשית [כ"א ב'] ביאר דבניהם היו מסטרא דיהושע דאיהו סיהרא שהוא רמז ברחל נוק' דזעיר והיא הנקראת ארץ ישראל (רחוב ליבא ח'מת), ולכן נכנסו שם, אבל משה וישראל דורו שהיו מבחינת ג' האורות הנז' יש להם מעלה יתירה, לכן בהסתלקותם נסתלקו גם הם כי משם שרשם כי בעודם קיימים לא היה זוג זו"ן רק אל יעקב ולא הנקראת דור המדבר אשר משם יצאו נשמות דור המדבר מן הזוג הנזכר, וכשנסתלקו נסתלקו גם הם, ובניהם שהיו מזוג רחל עם ישראל זכו ליכנס לארץ ישראל כי ארץ היא

נתרבה החכמה בישראל והואיל משה באר את התורה הזאת.

ה' אלקינו דבר אלינו בחרב לאמור רב לכם שבת בהר הזה פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו וגו'. כאן רמז גלות ישראל וחורבן בית מקדשנו, וז"ש דבר אלינו בחר"ב, לשון חורבן, רב לכם שבת בהר הזה, די לכם ישיבתכם בהר הטוב והלבנון, מעתה באו הר האמרי" לשון תפלה ויהיו נא אמרינו לרצון ותעלה האמירה במקום קרבנות, כמו"ש ונשלמה פרים שפתינו, ואל כל שכניו פ' מקום השכינה יהיה מעתה ואילך בכל מקום מקדש מעט בבתי כנסיות ובתי מדרשות, לשכנו תדרשו.

ואומר אליכם בעת ההיא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם. למה הוסיף לומר 'לבדי' הול"ל לא אוכל שאת אתכם והדבר ידוע שהוא לבדו נבחר לשאת את משא העם. וי"ל עפ"י הידוע מהבעש"ט שעמד בתפלה יחד תלמידיו הק' והאריך מאד בתפלתו יותר מדרכו, וסברו תלמידיו לצאת לזמן קצר להחיות את נפשם ולשוב בעודו מאריך בתפלתו. המה אך יצאו והניחוהו לבדו תיכף סיים את תפלתו, אח"כ הסביר והמשיל את הדבר לאנשים העומדים זה על גב זה לתפוש עוף נדיר ואז יוכל העליון לעמוד במקום גבוה ולתפשו, אך כאשר נתפזרו נפל מן הגובה ונשאר בתחתית, כן הדבר בתפלה, בהיות תלמידיו עמו בתפלתו עלה ונתעלה על ידם, אולם משנתפזרו נסתיימה עלייתו ע"כ. וז"ש משה רבינו לא אוכל לבדי פ' אם אינכם מאמינים בי ומסייעים בידי לעלות אז אנכי נשאר לבדי ונופל ואז לא אוכל שאת אתכם.

הבו לכם אנשים חכמים. פירש"י כסופים, בספרי איתא אנשים ותיקים כסופים. בגמ' [בבבא טז:] אמרו לתפילין כאחרים לקריאת שמע כותיקין, פירש"י ותיקין - אנשים ענוים ומחבבין מצוה. לפי"ז יש להבין כסופים היינו מחבבין את המצות ונכנסים לדברי תורה ומצות כדרך הצדיקים כמו"ש [תהילים פד ג] נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'.

ותענו אותי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות. פירש"י היה לכם להשיב רבינו משה ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך וכו'. משמע שדיבר אליהם דברי תוכחה, ותמוה הלא הוא זה בעצמו

אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע. הנה יש כאן י' תיבות ועם כללות הפסוק הרי י"א, וכן נמנו כאן י"א מקומות, עבר הירדן, במדבר, בערבה, מול סוף, פארן, תופל, לבן, חצרות, די זהב, הר שעיר, קדש ברנע. וכן בעשתי עשר חדש הוא חודש הי"א, אחרי הכותו את סיחון כתב במסורה כי רק ב"א מקומות יש טעם יתיב לפני פשטא. יש לרמוז כאן שכל מסעות בני ישראל וחנייתן במדבר היו בכונה לבטל כח אחיזת הקלי' שעמדו לנגד באי הארץ שהם אחד עשר כנודע מספר יצירה [פ"א].

עד קדש ברנע. מתרגם אונקלוס רקם גיאה. י"ל טעמו, מקדש ברנע יצאו המרגלים ורקמו עצה רעה להוציא דיבה על הארץ, וכל זאת מחמת גיאות שהייתה בהם שלא רצו שתלקח מהם הנשיאות כמבואר בזוה"ק ובמדרשים. וזהו שמתרגם רקם גיאה, רקמו עצה מתוך גיאות.

אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי. פירש"י אמר משה אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצה הארץ יאמרו מה לזה עלינו מה היטיב לנו אינו בא אלא לקנות ולמצוא עילה שאין בו כח להכניסנו לארץ, לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והורישם את ארצם ואח"כ הוכיחם. י"ל הנה כתיב אזן שמעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין [משלי טו לא]. כל זמן היותם במדבר חוצה לארץ לא הגיעו לבחינת חכמה ע"כ לא הוכיחם כי דבריו לא יתקבלו על אזניהם, אבל אחרי הכותו וכו' והכניסם לקצה הארץ, אורא דארץ ישראל מוכיחם [ב"ב קנח:], מכאן ואילך היו ראויים לתוכחת חיים.

בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר. צ"ב למה דייקא בארץ מואב הלא דבר הוא. וי"ל עפ"י מה שהביא זקה"ק מהרצ"א בספרי ששער אומות מכוונים כנגד י"ס דקדושה. והנה מוא"ב הוא כנגד אבא חכמה, ע"כ הוציא משה רבינו ניצוה"ק בח"י חכמה ממואב וע"י החכמה באר את התורה. וסמך לזה ראיתי שכתב מרן החתם סופר פ' בלק וז"ל, כלחך השור את יקב השדה, כפי מה שקבלתי כי מואב יראו שישאל יניקו ויוציאו הקדושה שבמואב ואז יהיה ממילא כעלה נבלת, וזהו ילחכו כל סביבותינו עכ"ד. וכאן אחר שהוציא משה רבינו כל ניצוה"ק שנשבו במואב והחזירן לישראל

הנקבה כנועד וישראל הוא בעלה ז"א, וזהו ארץ ישראל ע"כ. וכן להלן פ' ואתחנן [ג טו] ויאמר ה' אלי רב לך, פירש"י הרבה מזה שמור לך רב טוב הצפון לך, ופירושו כי ארץ ישראל בחינת רחל ואתה בחינת לאה שהיא עליונה מרחל.

ולפ"ז יש לומר דהמרגלים כולם אנשים שחשו לכבודה של ארץ הקדושה, ולפיכך לא רצו שיכנסו בני דורם לארץ ישראל כדי שלא לבייש אותה כי הם הלא היו בבחינה עליונה מארץ ישראל, לפיכך נהגו דרך ארץ והניחו את מנתת א"י לבניהם הדור השני היינו יהושע ודורו שהם בבחי' לבנה, וז"ש בגמ' מרגלים לא נתכוננו אלא לבושתה של ארץ ישראל כתיב הכא ויחפרו לנו את הארץ וכתוב התם וחפרה הלבנה, פ"י כל כונתם לא היתה אלא שחשו לבושתה של א"י שהיא בחינת לבנה כיהושע.

ויפנו ויעלו ההרה ויבואו עד נחל אשכול וירגלו אותה. למה הקדים בואם נחל אשכול קודם לוירגלו אותה, הול"ל ויעלו ההרה וירגלו אותה ויבואו עד נחל אשכול ובכך יובן המשך הכתוב ויקחו מידם מפרי הארץ וכו'. וי"ל אשכול מלשון שכל, עד עתה הלכו על דעת משה רבינו כמו"ש בשפת אמת ומעתה התחילו ללכת עפ"י שכל שלהם ועצתם, והיינו נחל אשכול לשון שכל, וז"ש וירגלו אותה לשון עצה, כמו"ש בפ' בא [שמות יא ח] צא אתה וכל העם אשר ברגליך, פירש"י אשר ברגליך - ההולכים אחר עצתך והלוכך, ומה היתה עצתם שנועצו מנחל אשכול, ויורידו אלינו מפרי הארץ, להראותם פירות משונות, וז"ש משה ליהושע ה' יושעך מעצת מרגלים.

ויבואו עד נחל אשכול וירגלו אותה. מאי קמ"ל פשיטא שריגלו הלא על מנתן כי הלכו לרגל אותה. וי"ל וירגלו בגמ' ט"ו רח"ל, פ"י הארץ טובה למי שהוא בבחי' רחל כמבואר בדברי הארז"ל שארץ ישראל היא בבחינת רחל, אבל לא לנו שאנו בחי' לאה, וזהו שאמרו טוב"ה הארץ, רחל נקראת ארץ כמבואר בע"ח [שערי לב פ"ה מ"ח] וז"ל וזה סוד שנקרא רחל ארץ כנ"ל בסוד ארץ ישראל, ארץ של ז"א הנקרא ישראל.

וירגלו אותה. כתב מן החת"ס [חת"ס עה"ת פ' שלח] עה"פ ונהיה בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם וז"ל, הנה לא אמרו שגר בזה ששמעו איך הענקים אמרו ראינו נמלים כבדמים כפרש"י, ומה רצה הקב"ה בזה להבעית לב המרגלים, אמנם היה טובה גדולה כי עי"ז נמוגו כל יושבי כנען גם הענקים כי מבואר במדרש תדא"ר [פסחים] שהאמוריים ידעו לבסוף שאלו אנשים היו מרגלים וכו' עכ"ד. ויש ליתן רמז לזה, וירגלו אותה עולה בגמ' נמג"ו כ"ל ישב"י כנע"ן מכוון, וחושבנא דדין כחושבנא דדין.

ויקחו בידם מפרי הארץ ויורידו אלינו. דברו לשון ירידה בגמ', לאמור כי ירידה היא להם כביכול לאכול מפרי הארץ כי ארץ ישראל היא בחי' רחל ואילו המה בחי' לאה העליונה מרחל.

ערים גדולות ובצורות בשמים. אמרו בגמ' [חולין יג] אמר רבי אמי דברה תורה לשון הבאי ערים גדולות ובצורות בשמים, פירש"י לשון הבאי - לשון הדיוט שאינו מדקדק בדבריו ומוציא בפיו דבר שאינו ולא שיתכון לשקר אלא לא דק, בגמ' ציינו

לפסוק בכאן אבל באמת כך כתוב גם להלן פ' עקב [ט א] שמע ישראל אתה עובר היום וכו' לרשת ערים גדולות ובצורות בשמים, וכן מצינו בפ' ואתחנן [ד יא] עד לב השמים, ושם [ד לב] ועד קצה השמים, ובפ' נצבים [ז] אם יהיה נדח בקצה השמים וגו'. ובמדרש החפ"ן פ' נח עה"פ הבה נבנה לנו וכו' וראשו בשמים [בראשית יא ד] כתב בזה"ל בשלשה מקומות דברה תורה לשון הבאי, כאן, וערים בצורות בשמים, אם יהיה נדח בקצה השמים.

הנה הענין צ"ב למה דברה תורתנו הק' תורת אמת בלשון הבאי, וכתב בספר **אגדת אליהו** לבעל שבט מוסר [שקלים סוף פ"ח] קשיא לי טובא שהתורה דברה לשון הבאי דכיון שהיא תורת אמת לא היה ראוי שיאמר הקב"ה לכותב התורה לכתוב אלא ערים גדולות ובצורות ולא לכתוב בשמים שהוא הגוזמא וההבאי שדברו המרגלים כיון שהוא שקר לפי שאינו במציאות מגדל שיגיע עד השמים, ונראה דציוה הקב"ה למשה רבינו ע"ה שיכתוב בשמים שהוא גוזמא ודברי הבאי כדי ללמד דמותו לאדם להגדיל הדברים להתמיה הדבר ואין בזה איסור כהמדבר שקר ע"כ.

ובספר **אגרא דכלה** פירש זקה"ק עפ"י דרכו דהגם שאמרו רז"ל דברה תורה לשון הבאי אבל עכ"ז בודאי הכל לכוונה ומפלגת ולא תהא תורה שלימה וכו',

לתשעה באב

בגמרא [יומא נד:] **כשנכנסו אויבים להיכל ראו את הכרובים שהיו מעורים זה בזה והוציאו לשוק והיו מזלזלין בישראל עיי"ש.** ומקשים הראשונים הרי"י מיגש והרמב"ן והריטב"א וכן המהרש"א ועוד רבים דהא הגמ' [בב"ב טז] מקשה סתירה בין הפסוקים דבפסוק אחד כתיב שהכרובים היו פניהם איש אל אחיו ובפסוק אחר כתיב ופניהם לבית, ומשני כאן כשעושין רצונו של מקום אז פניהם איש אל אחיו וכאן כשאין עושין רצונו של מקום אז פניהם לבית, וא"כ קשה שהרי שעת החורבן אין לך שעה שאין עושין רצונו של מקום יותר מזה והיה"ל היו אז הכרובים מעורים זה בזה [וידוע מה שתיקדו הלמודי הבעש"ט חובב בני יששכר תמוז אב מאמר ג' אות א], ונ"ל ע"פ דידוע מדברי הארז"ל בספר ארבע מאות שקל כסף בענין שאלת ידיעה ובחירה, כי ישנם שני עולמות, עולם המשפט ששם היא הבחירה, ולמעלה ממנו עולם היחוד ששם הידיעה ושם מתקיים הפסוק כי גם כל מעשיו פעלת לנו [ישעיה כו יב], ומשם היא הנהגת החדש העליון של י"ג מדות הרחמים שנאמר עליהן וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון וכדאי, ולעתיד לבא תהיה שליטת הנהגת היחוד.

ובספר עשרה מאמרות כתב הרמ"ע [מאמר חקור דין ח"ד פ"ד] וז"ל, אמנם הידיעה היא גופא חבור ויחוד אל הדעת והידוע והידוע וכו', ואולם הבחירה בהחלט מבלי שבט מוסר היא מדת העבד הסבל העובד בשלוח ומכוין להנאת עצמו, ואם יבעט ברבו ימכרנו לצמיתות, כמו שאירע לדור הפלגה כמאמר ראה ויתר בשעה שזרח משעיר והופיע מפארן שהתיר להם שבע מצות, אמנם לבנים נאמר יורנו בדרך יבחר, וכתוב אמלך עליכם על כל פנים כי אל דעות ה' ולו נתנו עלילות עיי"ש. ולפ"ז יש לומר דמשה רבינו ע"ה סוד הדעת [וזה"ק פקודי רכ"א ע"א שהיה הוא רוא דדעת] כטעם אשר ידוע ד' פנים אל פנים [דברים לז], לא היה בכלל בני בחירה כשאר בני ישראל אלא בעולם הידיעה ששם אין בחירה, בבחינת גם כל מעשיו פעלת לנו, היינו שהקב"ה הוא המפעל והוא הפועל בו כרצונו.

ובזה יש להבין מה דכתיב קרא עלי מועד לשבר בחורי [איכה א טו] דקאי על תשעה באב כמבואר בשו"ע [א"ח ט"ו תקנ"ט], ותמוה למה נקרא יום שחרב בית מקדשנו ותפארנו יום מועד, הרי מועד הוא יום שמחה כטעם וביום שמחתכם ובמועדיכם. אך עומק הענין הוא כי יום זה בשרשו עתיד להיות נקבע למועד ויו"ט, רק בעולם הבחירה הוא נהפך ליום חורבן כי בעונותינו נמכרתם ובפשעיהם שלחה אמוכם [ישעיה נא], אבל למעלה מזה בעולם הידיעה אין שם חורבן כלל, בבחינת גם כל מעשיו פעלת לנו, והוא עומק רצונו יתברך הכמוס, וז"ש קרא עלי מועד לשבור 'בחורי', בחורי לשון בחירה, היינו בשבירת עולם הבחירה יתגלה ששורש יום זה הוא יום מועד.

ועובדא הוה אצל זקה"ק בעל עטרת צבי מזידיטשוב ז"ע שפעם אחת נסע בימי בין המצרים לאוהעל להיכל קדשו של בעל הישמח משה ז"ע [להחזיק לו טובה על שמסר נפשו עליו בחליו והחייתו בתפלתו כידוע, ואז היה תשעה באב שחל בשבת קודש, ביום ה' קודם השבת נכנס אל בעל הישמח משה ואח"כ נפרדו איש מעל רעהו לשלום, והיה הדבר לפלא שלא הזמינו לשבות אצלו לשבת קודש, הרה"ק העטרת צבי נסע כברת דרך משם ושבת בכפר טשעטשוויץ סמוך לעיר אוהעל, גם נכדו של הישמח משה בעל ייטב לב נלוו אליו להסתופף בצלו, ובסעודה ג' האריך הרה"ק כדרכו בקודש בהתעוררות עצומה בזמירות עד שעה מאוחרת בלילה, באמצע עריכת השולחן קם מלא קומתו ואמר בזה"ל גלוי וידוע להקב"ה שאין אנו עושים שום דבר ואין אנו משנים אפילו כקוצו של יו"ד מהש"י"ע ומקבלת אבות, אבל מה אעשה שבכל זאת איננו יכולים להפריד משבת מלכתא, ואח"כ המשיך בהתלהבות עצומה לומר הזמירות של ש"ק, אז הבינו כוונתו של הישמח משה שלא עכבו לשבות בעירו כי חשש מאנשי אוהעל שהיו ברובם מתנגדים ודבקים במנהגי אשכנז והיו עלולים להפריעו מעבודתו, משנודע הדבר בקהל אוהעל הלכו והתערעמו באזני הישמח משה על הנהגה זו כליל תשעה באב, השיב להם בצדק ואמר, דעו כי באותו היכל שהיה העטרת צבי באותה שעה שם לא היה חורבן ולא תשעה באב ע"כ. וסוד הדבר הוא עפ"י ה"ל דלמעלה מעולם הבחירה לא היה חורבן ולא ת"ב.

ובזה יש לבאר הגמרא הנ"ל, דגם בשעת החורבן היה זה רצונו של מקום בבחינת גם כל מעשיו פעלת לנו, בעולם הידיעה למעלה מעולם הבחירה, לפיכך היו הכרובים העליונים מעורים זה בזה.

והנראה דמה שהם עצומים הוא ממך, כי מה שאתה רואה ערים גדולות לפי ראות העין, אבל הם בצורות בשמים, בצורות"ת מלשון בצר ליה חדא [חולין מב:], ר"ל קטנים הם בשמים שאין להם שום כח בקדושה בשמים, ואמר בצורות בשמים, כבר ספדו תמו נכרתו מן השמים ומוטל עליכם שלא ליתן להם כח, אז תבואו ותירשו את ארצם בלי מוחה עכדה"ק.

הנה לבטח יש איזה טעם נסתר במקום שכתבה תורה לשון הבאי, והראיה דבפסוק כאן כתיב אחינו המסו את לבבנו לאמר וכו' ובצורות בשמים, ובאמת לא מצינו כלל שאמרו המרגלים לשון זה אלא כדכתיב [במדבר יג כח] והערים בצורות גדלת מאד ולא תזימו לומר בשמים, אע"כ רזין דאורייתא הם מה שיצא מפי נותן התורה לשון הבאי ואין לנו טעם ועסק בנסתרות, גם רז"ל לא נתנו טעם לזה רק אשמעינן דיש בתורה לפעמים לשונות הבאי.

ובספר תו"ת כתב, צ"ע שלא הביאו לענין זה הלשון הרגיל בתורה ארץ זבת חלב ודבש וגו' שהוא ג"כ מליצה הפרזית (ח"ו) עכ"ל, ותמנהיג איש משכיל כמותו שיאמר דבר זה שמה שדברה תורה בשבח א"י ט"ו פעמים בתורה [בעה"ט כאן טו ג] היא מליצה הפרזית, וכן תרגם אונקלוס בכ"מ ארעא דעבדא חלב ודבש, תצילנה אזני השומע, הלא רז"ל בש"ס ובמדרשים העידו על אמיתת שבח זה עי' בגמ' [כתובות קיא:] רמי בר יחזקאל איקלע לבני ברק חזונו להנהיג עיזי דקאכלן תותי תאני וקנטיף דובשא מתאני וחלבא טייף מנייהו ומיערב בהדי הדדי אמר היינו זבת חלב ודבש, ועוד האריכו שם אמוראי אמר ריש לקיש לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של צפורי והוי שיתסר מילין שיתסר מילין וכו'. גם למ"ש ש [ק"ב] זבת חלב ודבש שמנים מחלב ומתוקים מדבש, אין מקרא יוצא מידי פשוטו, שרי ליה מאריה. [יש עוד

אריכות דברים בזה ואכמ"ל.]

עוד העיר בתו"ת למה לא הביאו חז"ל מכאן ראיא למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם כי בודאי אין סברא שהתורה תדבר לשון גוזמא אלא הוא לפי מושגי לשון בני"א לדבר כן כדי להלהיב את לב השומע. ובמכ"כ טעה בדבר משנה ואין הנדון דומה לראיה, מה שאמרו בגמ' דברה תורה כלשון בני"א אינו ענין לגוזמא והבאי, אלא מצינו שכפלה התורה תיבותיה בפסוקים כגון אמר יאמר השב תשיב הוכח תוכיח וכו"ב מאות פעמים בתוה"ק, בזה פליגי תנאי אם הוא כלשון בני"א שכופלין תיבה בדבורם וא"כ אין לדרוש מזה כלום, או שתיקה התורה בכפל הלשון לרבות דינים השייכים לענין [כמבואר בספרנו לשון תורה], אבל על לשון גוזמא והבאי לא נקטו חז"ל לומר דברה תורה כלשון בני"א, כי אין דרכה של תורה לדבר בלשון הבאי וגוזמא אלא באלו המקומות שציינו חז"ל ובודאי הוא מטעם הכמוס.

ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבואו שמה ולהם ארנה. מה זה שלא ידעו בין טוב ורע וכי סכלים היו, וי"ל הכונה בניכם לא יעזו כמותכם לומר כי רעה היא לכם לפי מדרגתכם בבחינת לאה, אלא ישוה אליה במדרגתם בחי' רחל לבנה כפני יהושע.

רב לכם סב את ההר הזה פנו לכם צפונה. במדרש [דב"ר פ"א י"ז] ולהיכן נברח אמר להן אם ראותם שמדווג לכם ברחו לתורה ואין צפונה אלא תורה שנאמר [משלי

ז א צפון לישרים תושיה. כבר נאמרו בדרשת חז"ל דברים רבים ופירשו דקאי על יצה"ר כמו"ש ונסב את הר שעיר ימים רבים, יצה"ר נקרא הר ונקרא שערה כמאמרם [סוכה נב.] וזו"ש פנו לכם צפונה העצה היעוצה לברוח מיצה"ר הצפוני עצמכם בתורה. וצ"ע הלא היצה"ר ג"כ נקרא צפוני כמו"ש בגמ' [סוכה נב.] יואל קראו צפוני, שנאמר [ויאל ב כ] ואת הצפוני ארחיק מעליכם, שזנבן ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם עיי"ש, וא"כ מה עצה היא זו פנו לכם צפונה.

המדינים והכיתם אותם. כל הענין צ"ב, למה זה היה אמינא שיעלה על דעתו של משה רבינו לדרוש ק"ו, ועוד צ"ב לשון דעת דנקט כמ"פ, דעתו של משה, א"ל הקב"ה לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי, ובכלל, מה שייך לשון זה כלפי הקב"ה כביכול.

חביבים הם על אומות העולם.

בינה לעיתים

תורתן של אבות

דברי תורה מרבותינו הקדושים זיע"א

ישתמש במקום חוש השמע כי יחפוץ הש"י לטובתם וכמו שנתבאר לעיל, הבן הדבר. (בני יששכר מאמרי תמוז אב מאמור ב אות טז)

תשעה באב

בין והתבונן אשר הכ"ב ימים שמי"ז בתמוז עד ט' באב שהם ימי בין המצרים, הנה הנם במספר הימים שמר"ה עד שמיני עצרת כמו שכ' במהרש"א חדו"ג בבכורות ח' ע"ב [ז"ל: כמו שהכ"א יום שמר"ה עד הושענא רבה תולדות ליבון עון וכפרה עליהם, כן גם ימי כ"א יום פורעניות מ"ז בתמוז עד ט' באב היה תולדות ליבון עונות כי הצרות ויסורים מכפרין כמ"ש הגלות מכפר, עיי"ש באריכות], ונמצא שיום ט' באב הוא כנגד חג שמיני עצרת, ונראה ליתן רמז שכן בשמיני עצרת באמרינו פסוקי שירות ותשבחות קודם ההקפות אנו מתחילין בפסוק אתה הראית לדעת וגו' מה שאנו קורין בתורה בט' באב בפרשת כי תוליד בנים וגו' אתה הראית לדעת וגו' והבן. (בני שלשים)

מגילת איכה

איכה יושב בדד. הנה בימי בין המצרים השם הוי"ו מסתתר בלבושין באותיות הקודמין והמאוחרין ובחלופי א"ת ב"ש כנודע מכוונת, ואותיות הקודמין לשם הוי"ו ב"ה הם אותיות טדה"ד הנה נתחלף השני ההי"ן שבשם לשני דלת"ן, וזה שמקונן ירמי הנביא איכה יושב בדד, ישב"ה נטריקון י"ש ב' ה', בד"ד נטריקון ב' ד', היינו איכה י"ש משני ההי"ן שני דלת"ן שמהשני ההי"ן שבשם נעשו ב' דלת"ן ואינו מאיר השם הוי"ו ב"ה בהתגלות, ויה"ר שהימים האלו יתהפכו לנו במהרה לששון ולשמחה. (אור מלא)

ית"ש אינה מכרחת והבחירה חפשית אבל דיבורו ית"ש מכריח כמו שכתב הרב מהר"ם אלשיך זלה"ה בפסוק כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם וכו', והנה בנבואה כמה דרגין אינו, ועת לקצר רק הצורך לענינו, אית דרגא דנבואה ואית דרגא דחזיון, והנה תראה בזמן אחד היו ב' נביאים אחד נביא (נתן הנביא) ואחד חוזה (גד החוזה), והנראה לפענ"ד החילוק שבין נבואה לחזיון, נבואה הוא לשון דבור מגזירת ניב שפתיים [ישעיה נז ט] היינו שהנביא היה שומע דיבור מאת הש"י שאומר כך וכך יהיה, והחזה הוא שרואה צירופי אותיות כך וכך יהיה אבל אינו שומע בדבור, והנה לפי הנראה לעיני כל משכיל נבואה הוא מדריגה גדולה יותר מן חזיון:

והנה עפ"י הדברים האלה תבין שזהו שאמר חזון ישעיהו בן אמוץ (חנה ישעיהו היתה מדריגתו גדולה כידוע מסודר שמו, וגם היה בן אמוץ מזרע מלכה, ולמה לא היתה זאת לו בנבואה רק בחזיון, והנה בא הכתוב כמדרך) אשר חזה (רצ"ל מה שבאת לו הנבואה הזאת בחזיון ולא בנבואה, הוא, להיות הדבר הזה סיפור פורעניות) על יהודה וירושלים, ובאם היה הדבר בדיבור שוב בהכרח הוא שתתקיים, על כן לא אמר הש"י זה בדיבור רק בחזיון ואין כאן הכרח ובאם ישובו ישוב י"י וניחם על הרעה ויהפוך לטובה:

ועפ"י הדברים האלה יש לך להתבונן מה שדרשו חז"ל בפסוק וכל העם רואים את הקולות [שמות כ טו] רואים את הנשמע [פירש"י שם ועיי' מכילתא], דיש להתבונן לענין מאי הראה הפועל ישועות הפלא הזה בשעת מתן תורה, דהנה כל הניסים שנעשה בשידוד המערכה ושלא כטבע היו לצורך איזה ישועה בשעתה כמש"כ נס כזה מה היה מן הצורך לזה בשעת מתן תורה, ועפ"י הדברים האלה הנה הראה הפועל ישועות לבשר למקבלי התורה אשר לעת המצטרך חוש הראות

אלה הדברים. כאן נרמז שם אחד משמות בין המצרים, שכן דברים הדברים אל"ה הדברים אלו ל"ט כמנין כז"ו [אותיות המאוחרות לשם הוי"ו]. (בני שלשים). נראה לפרש דברי אאמו"ד ז"ל שכתב בכתביו הקדושים, ולכאורה נראה שלקח לו זה הדרך לדרוש דברים הדברים אלה הדברים ממה שהוא נדרש כן מרז"ל אצל שבת מאלה הדברים בפרשת ויקהל במסכת שבת (דף צ"ז ע"ב) דברים משמע תרין ה"א מרבי חד הא תלת אל"ה בגימט' תלתין ושש אלו ל"ט מלאכות, אמנם מכל מקום יקשה מה נראה לו לדרוש הכי כאן. ונראה לפרש דבריו הק', דהנה בחטא ע"ז שחטאו ישראל במדבר ונשתברו ע"י הלוחות ובחטא המרגלים שהיה אז החטא לשון הרע, ע"י שני החטאים הללו נחרבו שני בתי מקדש, והתיקון להחטאים האלה הוא השבת, כי כל השומר שבת כהלכתו אפי' עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו (שבת קיט:) הרי הוא תיקון לחטא ע"ז, גם הוא תיקון לחטא לשון הרע כמובא כ"ז לעיל בדברינו לפ' מטות עיי"ש [ע"פ חז"ל שלא ידא דיבור של שבת כדיבור של חול], והנה שני החטאים הנ"ל נרמזו בתיבת אל"ה שכן אצל עון ע"ז אמרו אל"ה אלהיך ישראל, וגם אל"ה ר"ת א"ב ל"שון ה'רע, ליתור א"ת ה'ארץ, ולפי"ז שפיר ידרוש אל"ה הדברים כאן כדדרשינן אצל שבת כי השבת היא התיקון לימים האלה בין המצרים שנתהוו ע"י החטאים הללו והבן. (אור מלא)

שבת חזון

חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים ינשיהו א.א. תיבות אשר חזה מיותרים דהוה ליה למימר חזון ישעיהו בן אמוץ על יהודה וירושלים, וכבר כתבתי לך בזה דהנה קי"ל ידיעתו

מראש צורים אראנו

תולדות אבותינו ורבותינו הקדושים זיע"א

מבוקשו (דאס בליט טראפט פון הארץ ווען מדאף איז א טובה טוהן), ואילו כאן בא זה ונותן מעות גרידא רק מתוך ידידות לבית אבא ז"ל, הרי זה ממון כשר לחלוטין.

דבר מופלא ניתן היה לראות אצל רבינו **האור מלא**, בסעודה שלישית של ש"ק בישבו לנהל את השולחן עת רעוא דרעוין נטו זה מכבר צללי ערב ובביהמ"ד שררה חשיכה גמורה, לא ראו איש את אחיו, וראה זה פלא בשעה שחלק רבינו שריים מהדגים, והידיים מושטות לעברו מכל צד, נראה בעליל כי הנו יודע בבירור מי ומי העומדים עליו ולמי היד המושטת, ולפעמים הזכיר את שמו של המקבל בשעה שהחזיק בידו, ולא זו בלבד, אלא שאם הושיט א' את ידו השמאלית בין שאר הידים הרגיש רבינו בכך ולא נתן שריים ביד זו ולפעמים העיר, נו, די רעכטע האנד (יד ימין...), בתום חלוקת הדגים שאל אם כולם קבלו ומשנוכח שאכן הגיע לכאן"א, הרחיק את הצלחת מלפניו והחסידיים והעם העומדים בביהמ"ד דוחפים ידיהם חוטפים ואוכלים משירי הקודש.

ובטיש השני נתן לידי פירות שיריים, וחזר בחיוך על דברי הילדות שלי, הדבר היה בפרשת וישלח, וסיפרו לי אח"כ שבשיחותיו בטיש השני שילב הרבי את דברי בפסוקים שאמר יעקב אבינו ויהי לי שור וחמור צאן ועבד וכו', כמובן שאני לא בינתי את שיתו ואיני יכול לחזור על דבריו, אבל מני אז חקוקה צורתו הקדושה אל מול פני ובכל התלאות והמצוקות שעברתי בימי המלחמה חשתי שרוחו שומרת עלי מכל צרה וצוקה.

רבינו **האור מלא** היה נוהג ליסוע לקאלוב ביום ז' אדר יומא דהילולא של הרה"ק ר"א מקאלוב, פעם נסע ברכבת בדרך וואשאראש נאמעני (הונגריא), באחת התחנות עלה אל הרכבת מו"ה יהודא יאקאבאוויטש מפעטנהאז, הוא נגש אל מקומו של רבינו וניצב שם סמוך אליו, רבינו שמח לקראתו ושוחח עמו, אח"כ הגיש ר' יהודא פדיון לרבינו בלי פתקא, רבינו הביע קורת רוח מכך באמרו זהו באמת ממון כשר, והוסיף, כאשר יהודי מגיש פתקא הלא דם מן הלב מבצבץ ויוצא ע"מ לעשות לו טובה ולמלאות

רבינו **האור מלא** קירב מאד את ילדי הבע"ב בקאסאן ואהב להשתעשע עמם וכך קרבם לתורה ויראת ד'. סיפר לי מר יעקב שמואל שניידער ע"ה: רבינו גילה חיבה יתירה לילדים הרכים בני העיר ולפעמים השתעשע עמם בדברי חכמה וצחות כדרכו ע"מ לקרבם ולגדלם בדרך התורה והיראה. פעם אחת בערב ש"ק נכנסתי למקוה והנה תיכף אח"ז נכנס הרבי וכל הקהל הנמצא שם פנו ויצאו מן המקוה, אני שהייתי ילד צעיר לא הבנתי זאת ונשאיתי במקוה, אך מי המקוה היו חמים מאוד ולא יכולתי לטבול בהם, והנה הרבי ירד בזריזות וטבל, בעלותו מן המקוה פני אלי ואמר מדוע אינך נכנס, יען כי המקוה חם מאד השבתי, אמר הרבי ומה בכך הלא ראית שאנכי נכנסתי וטבלתי ומאומה לא אירע, ילדות היתה בי והשבתי, אינו דומה עורו של עגל רך לעור עבה של פר בוגר... הרבי הצטחק ויצא לדרכו. בליל שבת הלכתי יחד עם חברי הילדים אל הטיש כדרכנו כל שבת, בינתים כבר סיפר הרבי בביתו את מה שאירע במקוה, וכשנכנסתי נזפו בי החסידים בדברים קשים, והזהירו אותי מקפידתו של הרבי, אולם הרבי לא היה קפדן ומשהבחין בי קרבני ביותר